

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 6 Issue 2, p. 995-1023, February 2013

**DEĞERLER EĞİTİMİNE GÖNÜLLÜ KATILAN
ÖĞRETMENLERİN PROFİLİ VE GÖRÜŞLERİ**

*THE VIEWS AND PROFILES OF THE TEACHERS VOLUNTARILY
ARTICIPATING IN VALUES EDUCATION*

Yrd. Doç. Dr. Mehmet YAZICI

Bingöl Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

Abstract

Since 2003, the development of values plays an important role in the education programs developed by the Ministry of Education and takes part in the basic units of the implemented programs. In a circular issued, it is asked that all private and public schools of the ministry should organize activities in order to enhance the students' value proficiency and to enable the students to reflect this proficiency to their behaviors. In accordance with this circular, like in the other cities, a value education province council has been created and one teacher from each school is assigned as "The School Coordinator of Value Education" in Bingöl which formed the sample of this study. Activities related to the value education carried out by these volunteer teachers. The purpose of this study is to construct a profile of volunteer teachers who carry on these values activities in their schools in Bingöl and to take their views and suggestions about the activities. For this purpose, in 2011-2012 school year, we took the views of 30 teachers who are voluntarily carrying on the values education activities at the schools of

Bingöl Directorate of National Education. The data is collected via the method of inquiry. In descriptive analysis of the data obtained from inquiry, the distributions; frequency (f) and percentage (%), are used. At the end of the study, it is revealed that among the teachers that voluntarily participated in the values education in Bingöl, those who are between the ages of 26-40, married, male, have children, graduated from education faculty, work at primary schools, have a bachelor degree, have teaching experiences between 1-10 years, whose branches are Education of Religion and Ethics, and Psychological Counseling, born in Bingöl constitute the majority. It is proven that the teachers have share the same opinion that the value education should be a part of teacher training program, and they also think that the loyalty of values has lost its appeal. Additionally, this study shows that value education activities affect students' behaviors positively, and the positive approach towards these activities declines from province administrator to school administrator and teacher, and also the interests of parents and students are different.

Key Words: Values, volunteering, non-governmental, values education.

Öz

Değerlerin geliştirilmesi, 2003 yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı'nın geliştirdiği öğretim programlarında önemli bir yer tutmakta ve uygulamaya konulan programların temel öğeleri arasında yer almaktadır. Yayınlanan bir genelgede, bakanlığa bağlı tüm resmi ve özel örgün eğitim kurumlarının bütün sınıf ve şubelerinde, değerlerle ilgili olarak öğrencilerin yeterliliklerini artırmak ve bunların davranışlarına yansımaları sağlamak amacıyla etkinliklerin yapılması istenmektedir. Bu genelge doğrultusunda, diğer illerde olduğu gibi bu çalışmanın örneklemini oluşturan Bingöl'de değerler eğitimi il yönetim kurulu oluşturulmuş ve her okuldan gönüllü bir öğretmen "Okulun Değerler Eğitimi Koordinatörü" olarak belirlenmiştir. Okullarda değerler eğitimiyle ilgili etkinlikler bu gönüllü öğretmenler tarafından yürütülmüştür. Çalışmanın amacı, Bingöl'de okullarında değerler eğitimi çalışmalarını gönüllü olarak yürüten öğretmenlerin profilini çıkarmak, çalışmalarla ilgili görüş ve önerilerini almaktır. Bu amaçla Bingöl İlinde 2011-2012 öğretim yılında, Bingöl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullarda değerler eğitimi çalışmalarına gönüllü olarak katılan 30 öğretmenin görüşleri alınmıştır. Çalışmada veriler anket tekniğiyle toplanmıştır. Anket uygulamasından elde edilen verilerin betimsel analizinde frekans (f) ve yüzde (%) dağılımlardan yararlanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, Bingöl'de değerler eğitimine gönüllü olarak katılan öğretmenler arasında 26-40 yaş arası, evli, çocuklu, erkek, eğitim fakültesi çıkışlı, ilköğretim okullarında çalışan, lisans mezunu, bir ile on yıl arası öğretmenlik hizmeti olan, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ile Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık branşlarında, Bingöl doğumlu olanların çoğunlukta

olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin, değerler eğitiminin öğretmen yetiştirme programının bir parçası olması gerektiği ve toplumda değerlere bağlılığın zayıfladığı konularında aynı fikirde oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca, değerler eğitimi çalışmalarının öğrencilerin davranışları üzerinde olumlu etkilerinin olduğu; bu çalışmalara olumlu yaklaşımın, il yöneticilerinden okul yöneticilerine ve öğretmenlere doğru gidildikçe azaldığı, velilerin ve öğrencilerin ilgisinin de farklı olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değerler, gönüllülük, sivil toplum, değerler eğitimi.

Giriş

Türkiye’de, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ilköğretim ve lise düzeyindeki okullarda değerler eğitimi Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın yayınladığı 2010/53 sayılı ve ilk ders konulu genelgesi esas alınarak yürütülmektedir.¹ Sekiz paragraftan oluşan bu genelgenin odağında küreselleşme yer almaktadır. Genelgede küreselleşme bir taraftan siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda pek çok gelişmenin ve yeni imkanların kaynağı, diğer taraftan bireyi, aileyi, toplumu ve dünyayı tehdit eden risk ve sorunların ortaya çıkmasının nedeni olarak belirtilmektedir. Bu risk ve sorunların çözümünde, toplumun sahip olduğu milli, manevi, sosyal, ahlaki ve kültürel değerlerin sonucu olan yardımlaşma, dayanışma, hoşgörü, misafirperverlik, vatanseverlik, doğruluk, iyilik, temizlik, çalışkanlık, dürüstlük, sevgi, saygı, duyarlı olma, adil olma gibi kazanımların öncelikle referans olarak alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Genelgede, eğitim sisteminin amacının öğrencilere “bilgi, beceri, tutum kazandırmanın yanında onların dengeli, sağlıklı, gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip, temel ve insani değerleri kazanmış iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişmelerini sağlamak olarak” ifade edilmektedir. Değerlerin, toplumsal hayatı oluşturan, insanları birbirine bağlayan, gelişmeyi, mutluluğu ve huzuru sağlayan, risk ve tehditlerden koruyan ahlaki, insani, sosyal, manevi kazanımlar olduğu ve bu kazanımların öğrencilere aktarılmasının da değerler eğitimi olduğu belirtilmektedir.

Genelgede, genelgenin esaslarının ardından hedefi şöyle ifade edilmektedir: “Bakanlığımıza bağlı tüm resmi ve özel örgün eğitim kurumlarının bütün sınıf ve şubelerinde yukarıdaki esaslar doğrultusunda değerlerimizle ilgili olarak öğrencilerimizin yeterliliklerini artırmak ve bunların davranışlarına yansımaları sağlamak amacıyla etkinlikler yapılacaktır.”

¹ <http://www.egitimmezuat.com/index.php/201009091422/2010/lk-ders-201053-genelge.html>, erişim tarihi 10.11.2012

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın bu genelge esas alınarak Milli Eğitim Bakanlığı il müdürlüklerinde değerler eğitimiyle ilgili çeşitli çalışmaların yapıldığı anlaşılmaktadır. Değerler eğitiminin ve bu konuyla ilgili çalışmaların bakanlık düzeyinde önemsendiği genelgede yer alan şu ifadelerde dile getirilmektedir: "Bakanlığımız, değerlerimizi geliştirmeyi temel alan kültürel birikimimizi, 2003 yılından itibaren geliştirilen öğretim programlarına yansıtmıştır. Uygulamaya konulan programlarımızın temel öğeleri arasında değerlerimize de yer verilmiştir."

MEB'in yukarıda belirtilen genelgesi doğrultusunda, 2011-2012 eğitim öğretim yılında, Bingöl MEB İl Müdürlüğü'ne bağlı ortaöğretim ve liselerde değerler eğitimi çalışmaları, il müdürlüğünün koordinasyonunda, bu çalışmalara gönüllü olarak katılan öğretmenler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Bingöl Milli Eğitim İl Müdürlüğü Değerler Eğitimi İl Yürütme Kurulu'ndan alınan bilgilere göre, Bingöl'de 2011/2012 öğretim yılında değerler eğitimi kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler şunlardır:

Valilik oluru alındıktan sonra, il yürütme kurulunun görev tanımları belirlenmiş ve Değerler Eğitimi İl Yürütme Kurulu oluşturulmuştur.

Değerler Eğitimi İl Eylem Planı hazırlandı. Bu bağlamda;

61 okul/kurum yöneticisi ile 1150 sınıf/branş öğretmenine değerler eğitimi ile ilgili bilgilendirme toplantısı düzenlendi.

Değerler eğitiminin önemi, gerekliliği ve yapılabilecek çalışmalar tartışıldı.

3- Her okuldan gönüllü bir öğretmen "Okul Değerler Eğitimi Koordinatörü" olarak belirlendi. Belirlenen bu öğretmenlere gruplar halinde 4 saatlik eğitim verildi.

Değerler Eğitimi İl Yürütme Kurulu, her ay uygulanacak "ayın değerini" belirleyerek Bingöl İl MEM web sayfasında konuyla ilgili dokümanlarıyla birlikte yayınladı.

Belirlenen ayın değeriyle ilgili tüm okullarda Değerler Eğitimi Panosunu oluşturuldu. İşlenen değerle ilgili çalışmaların bu panolarda paylaşımı sağlandı ve denetlendi.

Değerler konusunda olumlu gelişmeler gösteren, yaşlılarına örnek olan öğrenci veya sınıflar okul yönetimi tarafından sosyal ödülle (alkış, teşekkür, övgü vb.) ödüllendirilerek isimleri "Değerler Eğitimi Panosu"nda ilan edildi.

Pazartesi ve Cuma günleri bayrak töreninde işlenen değerler drama, tiyatro vb. etkinliklerle somutlaştırıldı.

İşlenen değer ile ilgili resim, şiir, kompozisyon ve karikatür yarışmalarının düzenlendi.

İşlenen değer ile ilgili film izletmek, slayt sunuları hazırlamak, konferans ve seminerler düzenlenmesi vb. çalışmalar yapıldı.

Ayın değeriyle ilgili doküman, izlenebilecek film, karikatür, özlü sözler, okunabilecek kitaplar, okulda yapılabilen sınıf içi ve okul içi etkinlikler, hazırlanarak il MEM web sayfasında yayınladı;

Bingöl Belediyesi ve Bingöl Üniversitesiyle işbirliği protokolü imzalandı.

Değerler eğitimi uygulamaları için standart formlar geliştirilmekten kaçınıldı. Gerekçesi ise öğretmenlerin yaratıcılıklarının ön plana çıkmasını sağlamaktı. Bu nedenlerle değerler eğitimi değerlendirme standart formları geliştirilmedi, sınıflama ve sıralama yapılmadı.

Değerler eğitimi kapsamında ilimize yeni atanan 344 öğretmene hazırlayıcı eğitim kursunda 2 saatlik ders konuldu.

2012/2013 Eğitim Öğretim Yılında da, değerler eğitimi çalışmaları "Başarıda Hedef: 12 için 12 Adım Projesi" kapsamında, değerler eğitiminin tüm il genelinde yaygınlaştırılması hedeflenmekte;

Bingöl Üniversitesi ile işbirliği çerçevesinde değerler eğitimiyle ilgili seminer ve konferanslar düzenlenmesi projemizde öngörülmektedir.

Bingöl'de değerler eğitimi konusunda yapılan bu faaliyetler ile MEB'in, eğitimin esaslarını belirleyen öğretim programların teorik ve uygulamalarında değerlere de yer vermesi, değerlerin, bireylerin ve toplumların hayatındaki işlevlerinin gün geçtikçe daha iyi anlaşıldığını göstermektedir. Bununla birlikte değerler ve gönüllülük konularına sosyal bilimcilerin ilgisi gün geçtikçe artmakta, bu konularda ulusal ve uluslar arası düzeyde çalışmalar yapılmaktadır.

Kanada'da, ABD'de ve Avustralya'da bağış ve gönüllülükle ilgili düzenli olarak yapılan araştırmalar, süregiden gönüllülük ölçümlerinin işe yaradığını gösteren detaylı veriler sağlamaktadır. 2008 yılında, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, gelişmekte olan ülkelerde, ülke özelinde yapılmış 15 adet araştırma olduğunu belirtti. 2010 yılında UNV gelişmekte olan ülkelere ait gönüllülük konulu 14 adet yeni araştırma ve rapor açıkladı. Bunlar genellikle gönüllülüğün kamusal olarak değerinin kabul görmesini, gönüllülüğe ve katkılarına dair bir bilinç oluşmasını ve gönüllülüğün topluluk ihtiyaçlarının bir parçası olarak değerlendirilmesini sağlamak amacıyla yapılmış bir kerelik araştırmalardır. Bu tarz çalışmalar ulusal kalkınma plan ve programlarının desteklenmesinde kaynak haritası işlevi de görmektedirler.²

²Birleşmiş Milletler 2011 Dünyada Gönüllülüğün Durumu Raporu/Küresel Refah İçin Evrensel Değerler, s. 18;

Ayrıca, 2011 yılının Avrupa Gönüllülük Yılı kabul edildi³ ve Avrupa Komisyonu, gönüllülüğe dair kapsamlı bir ölçüm için bir çalışma başlattı. Çalışmanın amacı gönüllü kesimi daha fazla teşvik edebilmenin yollarını keşfetmek ve gönüllülüğün Avrupa Birliği'nin daha geniş stratejik hedeflerine ulaşmasına nasıl yardımcı olabileceğini incelemektir.⁴ Niyet, gönüllülükle ilgili ulusal verileri bir araya toplamaktır.⁵

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) de bir Gönüllü Çalışma Ölçümü El Kitabı hazırlattı ve böylece gönüllülük ölçümlerine bir standart getirilmesine önemli bir katkıda bulundu. Asıl amacı, gönüllü çalışmanın ekonomik değerini tahmin etmeye yardımcı olmak olan ILO'nun talebi üzerine Johns Hopkins Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi (Johns Hopkins Center for Civil Society Studies) tarafından hazırlanan ve Birleşmiş Milletler Gönüllüler (UNV) programı tarafından desteklenen el kitabı, ülkenin işgücü araştırmalarına katkı sağlamak için standartlaştırılmış bir dizi ölçümün ana hatlarını çizmektedir.⁶

Değerlerle konusundaki araştırmalar gönüllülükle ilgili çalışmalardan çok daha önce başlamıştır. Belli aralıklarla sürdürülen Dünya Değerler Araştırması 1981 yılında 25 ülkede başladı ve 1991, 1996, 2001, 2006 ve 2008 yıllarında tekrarlandı. Şu anda çeşitli ülkelerde son araştırmanın verileri toplanıyor. Bu proje, halen dünyanın en geniş kapsamlı bilim projesidir.⁷

Gönüllülük ve değerler konularına ilginin gün geçtikçe artarak devam etmesi ve her iki konuda da çeşitli çalışmaların yürütülmesi, değerler eğitimi ve gönüllülüğü bir arada ele alan bu araştırmanın sosyolojik, ilginç, güncel ve önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

http://www.undp.org.tr/publicationsDocuments/SWVR_TR.PDF

³ Eğitim ve Gençlik Dergisi/AB Eğitim ve Gençlik programları Merkezi Başkanlığının Ücretsiz Yayını, Aralık 2011, sayı. 16,

⁴ European Union, Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency (EAC-EA). (2010). Volunteering in the European Union [Final report submitted by GHK for the Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency (EAC-EA), Directorate General Education and Culture (DG EAC), 17 February 2010]. London, UK: GHK.

⁵ Birleşmiş Milletler 2011 Dünyada Gönüllülüğün Durumu Raporu/Küresel Refah İçin Evrensel Değerler, s. 18.

⁶ International Labour Organization (ILO). (2011). Manual on the measurement of volunteer work: Final approved prepublication version. Geneva, Switzerland: ILO, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@stat/documents/publication/wcms_162119.pdf

⁷<http://www.worldvaluessurvey.org>, <http://www.wvsevsdb.com/wvs/WVSanalyze.jsp>, erişim tarihi: Kasım 2012.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, 2011-2012 Eğitim Öğretim Yılında, Bingöl MEB İl Müdürlüğü'ne bağlı ortaöğretim ve liselerde değerler eğitimi çalışmalarına gönüllü olarak katılan öğretmenlerin profilini ve değerler eğitimiyle ilgili görüşlerini inceleme konusu yapmaktadır.

Çalışmanın amacı, Bingöl örneğinde, değerler eğitimine gönüllü olarak katılan öğretmenlerin profilini çıkarmaktır. Bu genel amaçla birlikte gönüllü öğretmenlerin; cinsiyete, yaşa, medeni duruma, çocuk sayısına, Bingöllü olu olmadıklarına, mezun olunan fakülteye, çalışılan okul türüne, bransa, öğretmenlik süresine göre dağılımı ile okullarında, değerler eğitimi kapsamında yaptıkları çalışmalara il ve okul yöneticileri ile diğer öğretmenlerin, öğrenci ve velilerin bakışını tespit etmektir.

Araştırmanın Yöntemi ve Tekniği

Araştırmanın amacından da anlaşılacağı gibi, araştırma durum tespitine yöneliktir. Bundan dolayı betimsel bir yöntem takip edilmiş, açıklamadan çok tasvir yapılmış ve herhangi bir hipotez kullanılmamıştır.

Bu makalede, Bingöl'de 2011-2012 eğitim-öğretim yılında, değerler eğitimi kapsamında yukarıda verilen çalışmalara gönüllü olarak katılan öğretmenlere uygulanan anketin değerlendirilmesinin sonucunda ulaşılan veriler esas alınmıştır.

Araştırma; anket tekniğinin uygulanması, değerler eğitimi programına gönüllü olarak katılan öğretmenler ve Bingöl Milli Eğitim İl müdürlüğü Değerler Eğitimi İl Yürütme Kurulu üyeleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilerin yorumlanmasıyla oluşmuştur.

Araştırmanın Evrenini, Bingöl'de 2011-2012 öğretim yılında her okulda bir temsilci olmak üzere, 61 okulda, Değerler Eğitimine Gönüllü olarak katılan öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu ise evrenden ulaşılabilen 30 gönüllü öğretmen oluşturmaktadır. Bu gruba uygulanan anket yirmi iki sorudan oluşmaktadır.

Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

Anket sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi için öncelikle açıklanması gereken kavramlar değerler, gönüllülük ve değerler eğitimidir. Gönüllülükle birlikte anılan diğer kâim, sivil toplum ve hayırseverlik kavramlarının açıklanması da değerler eğitimi gönüllülerinin profilinin ve çalışmalarının amaç ve kapsamının daha açık bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunacaktır.

Değerler: Değerler, bireylere hayatlarında yol gösteren, onların ilişkilerini düzenleyen, önceliklerini belirleyen ve toplumsal hayatı hem mümkün hem de anlamlı kılan düzenleyici ve kaynaştırıcı ilkeler ve inançlardır. Toplumsal yapıyı -

“yapı” kavramının çağrışımından da hareketle- bir binaya benzetirsek, binanın yapımında kullanılan tuğlaların toplumsal yapıdaki karşılığı bireyler olur. Nasıl ki bir binanın yapımında ve varlığını sürdürmesinde tuğlalar tek başına yeterli değilse, toplumsal yapının şekillenmesinde ve anlamlı bir bütünlük içinde varlığını sürdürmesinde bireylerin varlığı da tek başına yeterli değildir; binanın yapımında tuğlaları bir arada tutan çimentoya ihtiyaç duyulmaktadır. Toplumsal yapıda/hayatta çimentonun karşılığı, bireyleri bir arada tutan kaynaştırıcı ve düzenleyici işlevleri olan değerlerdir. Bu bağlamda değerler bir toplumun üyelerini birbirine yaklaştırırken, değişik toplumları birbirinden farklılaştırır. Bu haliyle onlar, sosyolojik anlamda kültürle, sosyal psikolojik anlamda kimlikle, psikolojik anlamda ise kişilikle yakından ilişkilidir. Her toplum var olabilmek için değerlere gereksinim duyar ve değerler toplumsal kültürü özgünleştirerek diğer kültürlerden ayırt eder, yani “biz” ve “onlar” ayrımını hem oluşturur hem de bunun süreklilik kazanmasını sağlar.⁸ Bu yönüyle değerler, bir toplumun kültürünü, diğer toplumların kültürlerinden ayıran ve milli sınırlar içindeki cemiyetin dağılmasını önleyen, milli birliği pekiştiren ve sosyal dayanışmayı sağlayan faktörlerdir.⁹

Toplumsal değerler sosyal bilimciler tarafından modern ve geleneksel değerler diye ikiye ayrılmaktadırlar. Bu sınıflandırmaya göre, evrensellik, eşitlik, doğayla birlik, barışseverlik, özgürlük, insan hakları, demokrasi, bağımsızlık, çevrecilik, refah içinde olmak, sosyal bütünlük, sosyal düzen, sevecen olmak, iyi bir dış görünüş/ımaj, kendine saygı, sosyal itibar, çevresinde etkili olmak, hırslı olmak, kontrol gücü, sosyal güç, başarılı olmak, cesur olmak, temizlik, sağlık, zenginlik, yaratıcılık/yapıcılık, araştırmacılık, değişik bir hayat, akıllı olmak, geniş görüşlü olmak, heyecan verici bir hayat ve kendini belirlemek gibi değerler modern; adalet, bilgelik, ciddiyet, kibarlık, dürüstlük, sadakat, sevgi, dostluk, insanlık, şeref, bereket, hayatın anlamı, iç huzuru, maneviyatın önemi, geleneklere saygı, ahlaklı ve faziletli olmak, dindarlık, otoritelere itaat, ait olma hissi, ebeveyn ve yaşlılara saygı, yardımsever olmak, aileye bağlılık, hiyerarşiye (alt-üst ilişkisine) itibar, tutumlu olmak, bir işte kararlı olmak, tedbirli olmak, kendini kontrol etmek, işlerde acele etmemek, iyiliğe müteşekkir olmak, alçak gönüllü olmak, mutedil olmak ve sorumluluk taşımak gibi değerler de geleneksel değerler olarak kabul edilmektedir.¹⁰

Değerlerin çeşitli sınıflandırmaları ve tanımları yapılmıştır. Verilen sınıflandırma ve tanımların dört dörtlük olduğu, sınırları net belirlendiği, iç çelişkilerinin olmadığı söylenemez. “Değerlerle ilgili pek çok tasnif yapılmıştır. Bunlardan değerler toplumsal bağlamda, toplumsal değerler; bireysel bağlamda

⁸ Asım Yapıcı, Oğuz Kutlu, F. Işıl Bilican, “Öğretmen Adaylarının Değerler Yönelimleri, www.esosder.org, Güz-2012 Cilt:11 Sayı:42 (129-151)

⁹ Ali Seyyar, (Ahlak Terimleri Ansiklopedik Sözlük), Beta Yayınları, İstanbul, 2003, sh. 99-100.

¹⁰ Mustafa Aydın, “Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği”, Değer Eğitimi Dergisi, Sayı 3, Yıl, 2003, s.129-130.

bireysel değerler; küçük gruplar bağlamında ise aile değerleri ... vb. olarak çeşitlere ayrılırlar.”¹¹

Farklı tasnifleri yapıldığı gibi genel anlamda, siyasi, ahlaki, bilimsel, ekonomik, sosyal, estetik, dini alanlara ayrılan değerlerin pek çok tanımı da yapılmıştır. Dolayısıyla çok geniş alanı kapsamaktadır. Bu tanımlarda değerlerin şu özelliklere sahip olması gerekmektedir:

Değerler bir inanç durumudur,

Ait olunmak veya kabul gören bir haldir,

Belirli durumları aşmaya yöneliktir,

Olayların ve insanların davranışının seçimine veya gelişimine rehberlik eder,

Önceki değerlerin oluşturduğu bir sistemin diğer değerlerde oluşturduğu öneme bağlı olarak düzenlenir.¹²

Literatürde değerlerin farklı sınıflandırmaları ve tanımları yer almasına rağmen; her toplumda, ferdin, cemaat, grup veya toplumun belirli davranış kalıplarını benimsemesi, sosyal hayattaki önceliklerini buna göre sıralaması, düzenlemesi ve plânlamasında rol oynayan tarihi, dini, felsefi ve sosyo-kültürel değerlerden müteşekkil bir değerler sistemi vardır.¹³ Her toplumda, bu genel değerlere dayanan ve bu değerleri ortaya koyan hükümler, kararlar ve(ya) görüşler olarak tanımlanan değer yargıları vardır.¹⁴ Bir toplumda, değerlere karşı duyarsızlık gösterilmesi durumunda, başka bir ifadeyle, duyguların yokluğunda, duygusal yakınlığın veya uzaklığın eksikliğinden ötürü nesnelere, hadiseler, hâllere veya olgulara karşı insanın kayıtsız kalması ve bunlara bir değer vermemesi durumunda değer körlüğü ortaya çıkar.¹⁵ Yukarıda, toplumsal hayatta, bireylere yol göstermek, önceliklerini belirlemek, toplumsal düzeyde kaynaştırıcı ve düzenleyici işlevleri olduğu belirtilen toplumun belirlediği genel değerler ile kişilerin görüş ve davranışları arasında bir uyumsuzluğun bulunması durumunda değerler çatışması ortaya çıkar.¹⁶ Bir toplumda mevcut değerlerin işlevlerinin zayıfladığı, yeni değerlerin ortaya çıktığı ve henüz tam olarak benimsenmediği durumlarda, genellikle eski

¹¹Winter, P. A., Newton, R. A., Kirkpatrick, R. L. (1998). The influence of work values on teacher selection decisions: The effects of principal values, teacher values, and principal-teacher value interactions. *Teacher –Teacher Education*, 14, 385-400.

¹²Schwartz, S. H. (1994:3). “Are there universal aspects in the structure and contents of human values?”, *The Journal of Social Issues*. 50 (4), 19-45

¹³Ali Seyyar, *Sosyal Hizmet Terimleri (Ansiklopedik ‘Sosyal Çalışma’ Sözlüğü)*, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2010, s. 167.

¹⁴Seyyar, age (2010), s. 166.

¹⁵Seyyar, age (2010), s. 166.

¹⁶Seyyar, age (2010), s. 167

değerlerin ihya edilmesi, bazen de, bir grubun yeni değerleri benimsetme amacıyla, değerler eğitimi gündeme gelir.

Değerler Eğitimi: Bir toplumun değerlere dayanan kazanımlarını öğrencilere aktarılması amacıyla yapılan çalışmalardır.

Gönüllülük: Gönüllülük kavramının yapılan tanımlarında farklı boyutlar ön plana çıkarılmaktadır. Yapılan en kapsamlı tanımlardan biri şöyledir: “Gönüllülük parasal bir beklenti olmadan belli bir projede ya da kurumda, kişilerin hizmet ve katılım sürecinde aktif yurttaşlık bağlamında daha çok sivil toplum kuruluşlarında kendisini gösteren ve toplumsal sorunlara etkili ve uzun dönemli çözüm bulma sürecine aktif olarak katılmak isteyenlerden oluşmuş bir alan olarak tanımlanabilir.”¹⁷

Gönüllülükle ilgili değerlendirmelerde de farklı yaklaşımlarla karşılaşılmaktadır. “Gönüllülük, bir yandan refah devletinin yüklenmesi gereken sorumlulukları vatandaşlara ya da bireylere transfer ettiği için eleştirilirken öte yandan da aktif vatandaşlığı mümkün kıldığı için demokratikleşmeye bir katkı olarak kabul ediliyor.”¹⁸

Gönüllülük esasına dayanan çalışmaların amacı ve gönüllülerin hükümetlerle ilişkisinin nasıl olması gerektiği konularında da farklı görüşler ileri sürülmektedir. “Gönüllülük ile ilgili çalışmalar ikiye ayrılıyor: ilk gruptakiler ortaklığa ağırlık veren ve çatışmacı olmayan bir zihniyet ile hükümetler ile birlikte çalışmaya açık olan bir zihniyeti öne çıkarıyorlar. İkinci grupta ise gönüllülüğün bir rezistans/karşı çıkma odağı olduğundan hareketle hükümetler ile hiçbir şekilde ortaklık içinde olunmaması gerektiğini söylüyorlar.”¹⁹

2001 yılında, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, hükümetlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirmede gönüllülüğün potansiyel katkısını kabul etmesi önerisinde bulunmuştur. Dahası, hükümetlerin, “gönüllülük kavramını, ulusal kalkınma planlamasının değerli bir ek bileşeni olarak kalkınma işbirliği politikasının kapsamına almalarını” önerdi. “Gönüllülüğe dayalı kendi kendine yetme ve karşılıklı yardımlaşmanın zengin, yerel geleneklerini kabul etmek ve stratejik olarak bunlara dayanmak, kalkınma çabasına destek olacak yeni bir seçmen kitlesi oluşturmanın yolunu açabilir. Kalkınma yardımı sağlayan ülkelerdeki kamuoyunun zihninde, yardım sağlayan ülkedeki gönüllülükle yardım alan ülkelerdeki gönüllülük arasında

¹⁷ Necmettin Yemiş, “Uluslararası Gönüllülük Sempozyumu”, Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011, s. 215.

¹⁸ Ayşe Kadioğlu, “Gönüllülük ve Yurttaşlık Vatandaşlık ve Gönüllülük; Hükümete Bağımlılık mı, Etkin Vatandaşlık mı?”, Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011, s. 228.

¹⁹ Ayşe Kadioğlu, agm, s. 227.

bir bağ kurmak, kalkınma işbirliği için kamusal destek sağlamaya katkıda bulunabilir.”²⁰

Birleşmiş Milletlerin gönüllülük konusuna verdiği önemi ortaya koyan diğer bir gösterge de, Birleşmiş Milletlerin Genel Meclisi'nin 1985 yılında, gönüllü çalışmaları ve faydalarını dünya çapında duyurmak ve gönüllü programlara katılımı artırmak amacıyla 5 Aralık gününü her yıl Dünya Gönüllüler Günü olarak kutlanmasına karar vermesidir.

Gönüllülüğün amacı, işlevleri ve hükümetlerle ilişkisi konularında literatürde farklı görüşler yer almasına rağmen, aşağıda da görüleceği gibi, insanlar geçmişte olduğu gibi günümüzde de gönüllülük çalışmalarına katılmaktadırlar. Burada ön plana çıkan soru “insanları neden gönüllü olur?” sorusudur. Bu soruyu, gönüllülüğün toplumsal sonuçları açısından değerlendiren Keyman'ın verdiği cevap şöyledir: “Gönüllü olmanın esasta insana vereceği ve bugünkü toplum yapımız içinde esas, üç tane önemli özelliği vardır. Bunlardan bir tanesi, gönüllü olmak normatif anlamdan daha çok insanların insan sermayesini güçlendiren bir şeydir. ‘Human Capital’ dediğimiz şey, gönüllü olarak çalışan insanları, insan sermayelerini güçlendirdikleri için daha başarı olmasıdır. Yani gönüllü olmakla insanın insan sermayesi geliştirmesi arasında çok önemli bir bağ var. O yüzden, çok fonksiyonel yahut araçsal düşünmek istemiyorum ama gönüllü olmak insana katkı veren bir durumdur. İkincisi, gönüllü olmak ile sosyal sermaye arasında olan önemli bağlantıdır. Gönüllü olarak insanlar sosyal sermayelerini artırabiliyorlar. Gönüllü olmayan insanların toplumsal yaşama girmeleri, orada var olmaları, hatta bu alanda iş bulmaları konusunda gönüllü olan insan ile arasında büyük bir fark vardır. O yüzden de normatif olmaktan daha ziyade gönüllü olmakla sosyal sermayenin geliştirilmesi arasında birebir bir bağ var. Üçüncüsü de gönüllü olmakla aktif vatandaşlığın yaşama geçirilmesi arasında, yani oy verip eve gitmekten ziyade kendi çevresinden başlayarak topluma katkı vermek anlamında bağlıdır. O yüzden de aktif vatandaşlık, esasında görüldüğü gibi erdemli olmakla, normatif olmakla birlikte, insana çok önemli katkı veren bir vatandaşlık türüdür. Çünkü aktif vatandaşlık içinde insan sermayesi ve sosyal sermaye gelişebilir.”²¹

Gönüllülerin çalışma isteklerini belirlemede gönüllülük koşullarının geliştirilmesi, çalışmaların iyileştirilmesi ve hızlandırılması konusunda çok çeşitli

²⁰ United Nations General Assembly (UNGA). (2002b). Recommendations on support for volunteering (A/RES/56/38) [Resolution adopted by the General Assembly at the fifty-sixth session – Agenda item108]. <http://www.worldvolunteerweb.org/fileadmin/docdb/pdf/2007/N0147881.pdf>10. erişim tarihi: 11.11.2012.

²¹Fuat Keymen, “Gönüllülük ve Yurttaşlık Türkiye’de Sivil Toplum ve Gönüllülük”, Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011, s. 232.

tavsiyeler söz konusudur.²² “Gönüllülere liderlik yapma hususunda, gönüllülerin sürdürülebilir olarak yönetimlerinin sağlanması önemli bir öncelik noktasıdır.” Fakat gönüllülük tanımı gereği kişilerin kendi istedikleri projelerde, kendi seçtikleri saatlerde yer alması esasına dayanmaktadır.²³ Bunla birlikte, gönüllünün çalışmalarına kendi isteğiyle katılmasının yanında tartışmaya açık olması, şeffaflık ilkesine uyması ve başkalarını dahil etme isteğine sahip olması gibi özellikleri öncelikle taşıması gerekmektedir.²⁴

Farklı toplumların gönüllülük çalışmalarına katılım oranlarıyla ilgili çeşitli rakamlar verilmektedir. Örneğin, ABD Chicago’da 1890’da Jane adems ve Ellen Gates Star’ın öncülüğünde kurulan Hull House yardım kuruluşu aracılığıyla 1910’da ABD’de toplumun %60’nın gönüllü çalışmalarda yer aldığı öğrenilmiştir.²⁵

Almanya’da 2009 yılında ilk defa yapılan bir çalışmada toplumun %36’sının gönüllülük çerçevesinde çalıştığını göstermiştir.²⁶

“Burada öncelikle dikkati çeken, yetişkin nüfusunun %52’sinin sivil toplum sektöründe gönüllü olarak mesai harcadığı Norveç’tir. İngiltere, İsveç ve Uganda’da da bu nüfus diliminin üçte bire yakın bir oranı sivil toplum gönüllüsü olarak çalışıyor görülmektedir. Sivil toplum sektörü gönüllülerinin harcadığı mesainin ekonomik değerine bakıldığında, 109 milyon dolarlık gönüllü istihdam ekonomisiyle ABD tüm ülkelerin önüne geçmiş durumdadır. ABD’yi sırasıyla Almanya, Fransa, Japonya ve İngiltere gönüllüleri izlemektedir.

Türkiye’de sivil toplum alanında istihdama ve gönüllülüğe ilişkin sayısal veriler incelenmemiştir. Sadece üye bazlı yorum yapmaya uygun sayısal veriler mevcuttur.” (Türkiye’de Gönüllü Kuruluşlarda Sivil Toplum Kültürü) İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllülük programı kapsamında 6.042 İstanbullu ile yapılan 214 tanışma toplantısı sonucunda 4.200 gönüllünün kayıt yapmış olması Türkiye’de gönüllülüğe duyulan ilgi hakkında bir fikir verebilir niteliktedir.²⁷

²² Sandra Habeck, “Gönüllü Yönetimi: Almanya’daki Çeşitli Gönüllü Çalışmalara Bakış”, Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011, s. 245.

²³ Gönüllü Koordinasyonu, Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011, s. 31.

²⁴ “Gönüllü Koordinasyonu”, Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011, s. 32.

²⁵ Hakan Acar, “Sosyal Hizmet ve Gönüllülük Geçmişten Günümüze Sosyal Hizmet ve Gönüllülük İlişkisi”, Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011, s. 248.

²⁶ Sandra Habeck, “Gönüllü Yönetimi: Almanya’daki Çeşitli Gönüllü Çalışmalara Bakış”, Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011, s. 245.

²⁷ Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011, s.

Diğerkâm: Gönüllülükle birlikte kullanılan kavramlardan biri de diğerkâmdır. İnsel'e göre²⁸ gönüllülükle diğerkâmlık ayrı şeylerdir. Yaptığınız işin esas amacı sizi tatmin etmek olduğu zaman, gönüllü bir iş yapabilirsiniz. Kendinizi tatmin etmek için yaşlılara yardım edebilirsiniz. Diğerkâm bir insan, karşılığını görmediği veya bilmediği bir işi de yapabilir. Kendisini tatmin etmek için olması gerekmez. Diğerkâmlıkta gönüllülük vardır, ama tersi geçerli olmayabilir. Diğerkâmlığın da bir tür gönüllülük olduğunu düşünebiliriz.

Yapılan çalışmalar, gönüllülük faaliyetlerinde bulunanların hem daha yüksek diğerkam duygulara sahip olduklarını, hem de sosyal sorumluluk duygularının arttığını göstermektedir.²⁹ Bu sonuçlar gönüllülük ile diğerkamlığın birbirlerini beslediklerini, birinin diğerini geliştirdiğini ortaya koymaktadır.

Hayırseverlik: Hayırsever olmak, yardım etmek gibi kavramlar gönüllülükle bir arada kullanılıyor. "İnsanlar niye gönüllü olur ya da birbirlerine niye yardım ederler?" sorusuna verilebilecek farklı düzeyde birçok yanıt vardır. Acar'ın da belirttiği gibi, insanların sahip olduğu yardım etme-dayanışma isteğini "her ne şekilde açıklanırsa açıklayalım, hayırseverlik ve yardım etmenin insanlık tarihi boyunca geriye giden bir süreç olduğunu da biliyoruz. Dolayısıyla gönüllülük insanlar var olduğu günden beri – belki bugün kullandığımız kavramlarla değil ama- var olan bir kavram. Dünyada dönem dönem büyük kaotik süreçler yaşanmış; Sanayi Devrimi gibi büyük dönüşümler, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları gibi. Kamusal reflekslerin yetersiz kalması sonucunda hayırseverlik ya da bunun adına ne dersiniz deyin çeşitli motivasyonlar ile gönüllülerin toplumsal yapıda önemli bir işlev yerine getirdiklerini görüyoruz."³⁰

Sivil Toplum: Gönüllülükle birlikte kullanılan kavramlardan biri de sivil toplum kavramıdır. Türkiye'de Gönüllü Kuruluşlar dernek, vakıf, kooperatif gibi statülerle kurulmaktadır.

Sivil toplum kavramının literatürde, birbirinden farklı ve hatta birbirine zıt anlamlarda kullanılageldiği söylenebilir. Bu tanımlardan biri şöyledir: "Sivil toplum kavramını açıklamaya yönelik hakim literatür büyük ölçüde belli ve somut bir sivil toplum kavramlaştırmasından hareket etmekte, kavramı devlet harici olma özelliği, gönüllülük, kendi ayakları üzerinde durma gibi boyutlarını sabitleştirerek ele

²⁸ Ahmet İnsel, Sivil Toplum STK'lar ve Gönüllülük, Yayına Hazırlayan: arzu Karamani, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları, No 5, 2004, s. 23. (İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve araştırma Birimi). http://stk.bilgi.edu.tr/docs/insel_std_5.pdf

²⁹ Türkiye Eğitim Gönüllüleri (TEGV), Gönüllülük Araştırmaları, Sürdürülebilir Gönüllülük, Mart 2010, s. 75

³⁰ Hakan Acar, "Sosyal Hizmet ve Gönüllülük Geçmişten Günümüze Sosyal Hizmet ve Gönüllülük İlişkisi", Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011, s. 247.

almaktadır. Oysa üzerinde uzlaşılan bir sivil toplum kavramsallaştırmasından bahsetmek mümkün değildir. Sivil toplum, sanıldığı üzere tarih dışı bir kavram değil, normatif ve tarih içerisinde zamanla birbirine karşıt anlamlar içinde kullanılmış bir kavramdır.”³¹ Başka bir tanımda ise “sivil toplum en genelde bir toplumdaki bireylerin aktif vatandaş olma kararını gönüllü olarak vermesiyle oluşan bir şeydir” şeklinde tanımlanmakta ve aktif vatandaşlıkla ilişkisi şöyle temellendirilmektedir: Bireyler kendi yaşamlarında aktif vatandaş olamazken –belki bireysel anlamda belli alanlar olabilir- ama en genelde bir bireyin aktif vatandaş olması sivil toplum yoluyla olur. O yüzden, sivil toplum bir aktif vatandaşlık oluşturma, aktif vatandaşlığı yaşama sokma alanıdır. Bu sayede vatandaşlıkla sivil toplum arasında çok önemli bir karşılıklı belirleme ilişkisi vardır.³²

Sivil toplumun yapılan bu tanımlardaki vurgular arasında gönüllülük, devletten ayrılık, özerklik, aktif vatandaşlık ve kendine yeterlilik önemli bir yer kaplamaktadır. Ayrıca uygarlık, hoşgörü, barış, insan hakları gibi kavramlar sivil toplumla birlikte anılan kavramlar haline gelmiştir.³³

Son olarak, 2000’li yıllarda Türkiye-AB ilişkilerinde yaşanan derinleşmenin ve belirginleşmenin, bu süreci değerlendiren 2002 ve 2004 İlerleme Raporlarında da belirtildiği gibi, sivil toplumun gelişmesine önemli katkıları olmuştur. Bu derinleşme ve belirginleşme sürecinin: (a) sivil toplumun hareket alanını genişlettiğini ve STK’ların önemini arttırdığını; (b) devlet-toplum/birey ilişkilerinde “haklar, özgürlükler ve sorumluluklar ekseninde vatandaşlık anlayışını” ortaya çıkartarak sivil toplum ile aktif vatandaşlık söylemini ilişkilendirdiğini ve (c) toplum yönetiminin etkin, verimli, şeffaf ve sorumlu bir devlet yapısına gereksinim duyması temelinde, devlet idaresinin yeniden-yapılanmasına yol açması ve bu bağlamda sivil toplumun önemini ve rolünü belirginleştirdiğini söyleyebiliriz.³⁴

Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının genel değerlendirmesi ise şöyledir: “Türkiye’de son on / on beş yıl içerisinde deneyimlenen hızlı sosyokültürel, ekonomik ve siyasal dönüşüm, ‘özerk bir toplumsal alanın’ yükselişini sağlamıştır. Türkiye’de sivil toplumun yükseldiği bu dönemi şekillendiren gelişmeler, modernliğin değişen anlamı ve alternatif modernliklerin ortaya çıkışı; güçlü devlet geleneğinin içine düştüğü meşruiyet bunalımı, Avrupa Birliği adaylık süreci ve küreselleşme olarak sıralanabilir. İçişleri Bakanlığı’nun verilerine göre Türkiye’de 80 bine yakın dernek ve

³¹ Mesut Yeğen, vd. Türkiye’de Gönüllü Kuruluşlarda Sivil Toplum Kültürü, s. 9; <http://www.yasamadair.org/Adminjkl/1.pdf>, erişim tarihi: 13.12.2012.

³² Fuat Keymen, “Gönüllülük ve Yurttaşlık Türkiye’de Sivil Toplum ve Gönüllülük”, Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011, s. 229.

³³ Mesut Yeğen, vd. Türkiye’de Gönüllü Kuruluşlarda Sivil Toplum Kültürü, s. 13; <http://www.yasamadair.org/Adminjkl/1.pdf>, erişim tarihi: 13.12.2012.

³⁴ Mesut Yeğen, vd. Türkiye’de Gönüllü Kuruluşlarda Sivil Toplum Kültürü, s. 43; <http://www.yasamadair.org/Adminjkl/1.pdf>, Erişim tarihi: 13.12.2012.

4500'e yakın vakıf bulunmaktadır. Türkiye'de nüfusa oranla sivil toplum kuruluşları (STK) sayısı, mevcut dernek ve vakıfların nitelikleri ve STK üyeliğinin %7,8 dolaylarında olduğu düşünüldüğünde, Türkiye'nin örgütlenme konusunda çok geride olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, sivil toplum kavramının farklı söylemlerle eklenmesinin getirdiği algı farklılıklarıyla birlikte, Türkiye'de sivil toplum örgütleri önemli kurumsal, yapısal, ideolojik sorunlara sahiptirler ve siyasi karar alma süreçlerinde de etkili olamamaktadırlar."³⁵ Başka bir kaynakta ise konuyla ilgili olarak şu veriler yer almaktadır: "Bugün Türkiye'de 4.547'si vakıf, 86.031'i dernek olmak üzere, 90.578 sivil toplum kuruluşu faaliyet göstermekte, bu rakamlara sendikalar, meslek odaları ve kooperatiflerin de eklenmesi durumunda bu sayı 150.000'i aşmaktadır. Türkiye nüfusuna oranla STK sayısı oldukça düşüktür. Ülke genelinde ortalama her 780 kişiye 1 STK düşmektedir."³⁶

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, formel görüşmelerden elde edilen veriler yer almış ve bu veriler belli kurallar dahilinde tablolaştırılmıştır. Yirmi iki ayrı tabloda gösterilen veriler, bir kategorideki sayının toplam içindeki oranı esas alınarak değerlendirilmiştir.

Tablo 1: Cinsiyet Durumu

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Kadın	2	6.7
Erkek	28	93.3

Tablo 1'de görüldüğü gibi, Bingöl'de değerler eğitimi çalışmalarına gönüllü olarak katılan öğretmenlerden oluşan örneklem grubunun %6.7'si kadın, %93.3'ü erkektir. Türkiye Eğitim Gönüllüleri (TEGV)'in Gönüllülük Araştırmaları 2010 Sürdürülebilir Gönüllülük çalışmasında ise erkeklerin oranı %6.0, kadınların oranı ise %4 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, bir taraftan gönüllü çalışmalara erkeklerin kadınlardan daha çok katıldıklarını gösterirken, diğer taraftan Bingöl'de değerler eğitimine gönüllü olarak katılan erkek öğretmenlerin oranının kadınlardan çok daha yüksek olduğunu göstermektedir. Çünkü gönüllülerin cinsiyete göre dağılımlarının farkı TEGV'in araştırmasında %60'a %40 iken, bizim çalışmamızda %93'e karşı %7'dir.

³⁵ Mesut Yeğen, vd. Türkiye'de Gönüllü Kuruluşlarda Sivil Toplum Kültürü, s. 7-8; <http://www.yasamadair.org/Adminjkl/1.pdf>, erişim tarihi: 13.12.2012.

³⁶ TÜİK ve Dernekler Dairesi Başkanlığı (DDB), 2008 ve Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM), 2009. A. İçduygu, vd., Türkiye'de Sivil Toplum: Bir Dönüm Noktası/CIVICUS Uluslar arası Sivil Toplum Endeksi Projesi (STEP) Türkiye Ülke Raporu II, TÜSEV Yayınları, Mart 2011, s. 18.

Tablo 2: Yaş Durumu

Yaş Aralığı	Sayı	Yüzde
20-25	2	6.7
26-30	9	30
31-35	8	26.7
36-40	5	16.7
41-45	3	10
45-	3	10
Toplam	30	100

Bu tabloda, örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin %73.4 gibi büyük çoğunluğunun 26-40 yaş arasında olduğu görülmektedir. Buna göre, 26-40 yaş arasındaki yaşlarda olan öğretmenlerin değerler eğitimine gönüllü olarak katılmaya, 25 yaş altı ve 40 yaş üstü öğretmenlere göre daha çok ilgi gösterdikleri, değerlerin toplumun ve bireyin yaşamdaki yerini daha çok önemsedikleri sonucunu ortaya çıkmaktadır denilebilir.

Tablo 3: Medeni Durumu

Medeni Durum	Sayı	Yüzde
Evli	24	80
Bekar	6	20

Örneklem grubunu oluşturan değerler eğitimi gönüllüsü öğretmenlerin %80'i evli %20'si bakardır. Bu sonuçlardan, evli öğretmenlerin bekar olanlara oranla değerler eğitimine daha çok ilgi gösterdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 4: Çocuk Sayısı

Çocuk Sayısı	Sayı	Yüzde
Yok	11	36.7
1	9	30
2	7	23.3

3 ve daha fazla	3	10
Toplam	30	100

Bu tabloda, çocuğu olmayanların sayısının 11 olduğu verisi tablo 3'teki ankete katılanlardan 6 kişinin bekar olduğu sonucuyla birlikte değerlendirildiğinde, evli olanlardan da 5 kişinin çocuklarının olmadığı neticesine varılmaktadır. Bu verilerden, çocuğu olmayanların oranının %36.7 olduğunu, %30'unun tek, %23.7'sinin 2 ve %10'unun ise 3 ve daha fazla çocuğu olduğu ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak, çocuğu olanların oranının %63, çocuğu olmayanların oranının ise %37 olduğu ve çocuğu olan öğretmenlerin değerler eğitimine daha çok gönüllü olarak katıldıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5: Bingöl Olup Olmadıkları

Bingöllü müsünüz?	Sayı	Yüzde
Evet	19	63.3
Hayır	11	36.7
Toplam	30	100

Örneklem grubunun %63.3'nun Bingöllü olduğu, %36.7'sinin Bingöllü olmadığı sonucu, kendi memleketinde görev yapan öğretmenlerin değerler eğitimine daha fazla gönüllü olarak katıldıklarını göstermektedir.

Tablo 6: Öğrenim Durum

Öğrenim Durumu	Sayı	Yüzde
Lisans	24	80
Yüksek Lisans	6	20
Toplam	30	100

Tablo 6'daki veriler, değerler eğitimine gönüllü olarak katılan öğretmenlerin %80'inin lisans, %20'sinin yüksek lisans mezunu olduğunu ortaya koymaktadır.

Bingöl'de değerler eğitimine gönüllü olarak katılan öğretmenler arasından seçilen örnekleme uygulanan ankette öğretmenlerin mezun oldukları fakülteyi tespit etmek amacıyla "mezun olduğunuz fakülte hangisidir?" soruna da yer verilmiştir.

Tablo 7: Mezun Olunan Fakülte

Fakülte	Sayı	Yüzde
Eğitim Enstitüsü	3	10
Eğitim Fakültesi	15	50
Fen Edebiyat Fakültesi	4	13.3
Diğer	8	26.7
Toplam	30	100

Tabloda görüldüğü gibi bu soruya cevap veren öğretmenlerin %50'si eğitim fakültelerinden, %26.7'si üniversitelerin diğer bölümlerinden, %13.3'ü fen edebiyat fakültelerinden, %3'ü de eğitim enstitülerinden mezundur. Bu veri, bize, eğitim fakültelerinden mezun öğretmenlerin, değerler eğitimine çok daha fazla ilgi gösterdiğine işaret etmektedir. Çünkü eğitim fakültelerinden mezun olanların oranı %50 ile diğer fakültelerden mezun olanların toplamı kadardır.

Tablo 8. Çalıştığı Okul Türü

Çalışılan Okul Türü	Sayı	Yüzde
İlköğretim	22	73.6
Lise	8	26.4
Toplam	30	100

Tablo 8'de görüldüğü gibi, örnekleme yer alan öğretmenlerin %73.6'sı ilköğretimde, %26.4'ü ise lisede çalışmaktadır. Bu sonuç, ilköğretimde çalışan öğretmenlerin değerler eğitimine daha fazla ilgi gösterdiklerini değil, Bingöl'de ilköğretim sayısının liseden fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 9: Branşlara Göre Dağılımı

Branş / Alan	Sayı	Yüzde
Türkçe	3	10
Matematik	2	6.7
Fen ve Teknoloji	2	6.7
Din Kültürü ve Ahlak Bilg.	10	33.3
Rehberlik	6	20

Felsefe Grubu	3	10
Sınıf Öğretmenliği	1	3.3
Coğrafya	1	3.3
Öğretmenlik Meslek Bilgisi	30	100
Toplam		

Değerler eğitimine katılan öğretmenler arasında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin oranının %33.3, Rehber öğretmenlerinin oranının %20, Türkçe ve Sınıf Öğretmenliği branşlarının oranının %10'ar, Matematik, Fen ve Teknoloji branşları oranının %6.7'ar ve Felsefe Grubu, Coğrafya ve Öğretmenlik Meslek Bilgisi branşlarının oranının da %3.3'er olduğu görülmektedir. Bu dağılım, bize, değerler konusuna en çok Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri ile Rehber öğretmenlerin ilgi gösterdiğini göstermektedir. Bu durum şöyle açıklanabilir: Toplumsal değerlerin kaynağının dini inançlar olduğu ve değerleri yeni nesillere kazandırmanın öncelikle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin işi olduğu görüşü, bu branşın öğretmenleri tarafından da benimsenmektedir. Bu yargı doğru olmadığı gibi değerlerin kazandırılması sorumluluğunu bir branşa vermek gibi bir sınırlamaya da neden olacaktır. Oysa dinden kaynaklanan değerler olduğu gibi dinden kaynaklanmayıp dinden beslenen ve dinin dışında da evrensel nitelikte olan değerler de vardır. Bundan dolayı, okullarda öğrencilere değerlerin kazandırılması sorumluluğunu bütün branşlar eşgüdüm içinde üstlenmelidir.

Rehber öğretmenlerin değerler eğitimine ilgilerinin yüksek olması da öğrencilerle yaptıkları bireysel görüşmelerde, öğrencilerin somut olarak ortaya koydukları davranışlar yanında, onların duygu ve düşüncelerinde yaşanan değişimi ve çatışmaları öğrenmiş olmaları ve yaşadıkları çelişki ve çatışmaların değerlerin kazanımıyla tolere edilebilir seviyeye indirilebileceğiyle ilgili yargularıyla açıklanabilir.

Tablo 10: Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Dağılımları

Kıdem Durumu	Sayı	Yüzde
1-5	13	43.3
6-10	11	36.7
11-15	3	10
16-20	1	3.3
21-25	2	6.7
Toplam	30	100

Bu tabloda, örnekleme katılan öğretmenlerin %43.3'ünün 1-5, %36.7'sinin 6-10 yıl arasında öğretmenlik yaptıkları, öğretmenlikte geçen süreleri 15 yıldan fazla

olanların oranının düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuç, meslekte geçen süreleri 1 ile 10 yıl arasında olan öğretmenlerin değerler eğitimine gönüllü katılma oranlarının %80 gibi yüksek bir rakama ulaşmış olması, bu gruptaki öğretmenlerin hem değerler eğitimine hem de gönüllü çalışmalara karşı daha ilgili olduklarını ortaya koymaktadır. 15 yıldan fazla bir süredir öğretmenlik yapanların oranının düşük olması ise mevcuda alışmak ya da tükenmişlik sendromu, yani olanı, gidişatı değiştirmenin mümkün olduğuna dair inançlarını kaybetmiş olmalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Tablo 11: Değerler Eğitimiyle İlgili Bir Eğitime Katılma Oranları

Eğitime Katılma Durumu	Sayı	Yüzde
Katıldım	5	16.7
Katılmadım	25	83.3
Toplam	30	100

Örneklem grubundaki öğretmenlerin %83 gibi büyük bir çoğunluğu değerler eğitimiyle ilgili bir eğitime katılmadıklarını, sadece %16.7'si böyle bir eğitime katıldığını belirtmiştir. Tablo 11'deki bu veri, öğretmenlerin %83.3'ünün, makalenin başında Değerler Eğitimi İl Yürütme Kurulu'ndan alınan raporda yer alan "61 okul/kurum yöneticisi ile 1150 sınıf/branş öğretmenine değerler eğitimi ile ilgili bilgilendirme toplantısı düzenlendi" ifadesiyle dile getirilen bilgilendirme çalışmasını değerler eğitimiyle ilgili bir eğitim olarak değerlendirmedikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 12: Değerler Eğitimi İçin Üretilen Materyalleri Takip Etme Oranları

Materyali Takip Etme Durumu	Sayı	Yüzde
Takip ederim	17	56.7
Takip Etmiyorum	13	43.3
Toplam	30	100

Bu tablo, değerler eğitimi almayan öğretmenlerin, değerler eğitimiyle ilgili materyalleri %56 oranında takip ettikleri, %43'nün de herhangi bir materyal takip etmediklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 13: Başka Bir Okulda Değerler Eğitiminin Nasıl Yapıldığını İzleyip İzlemedikleri

Başka Bir Okulda Değerler Eğitimi İzleme Durumu	Sayı	Yüzde
İzledim	11	36.7
İzlemedim	19	63.3
Toplam	30	100

Öğretmenlerin %63'ünün başka bir okulda yapılan değerler eğitimi çalışmalarını izlediği, %36.7'sinin ise bu çalışmaları izlemediği ortaya çıkmaktadır. Tablo 13'de bu veriler, tablo 11'deki %83.3 oranında verilen "değerler eğitimiyle ilgili bir eğitime katılmadım" ve tablo 12'deki %43.3 oranında verilen "değerler eğitimi için üretilen materyalleri takip etmiyorum" cevaplarıyla birlikte ele alındığında, Bingöl örneğinde değerler eğitimine gönüllü olarak katılan öğretmenlerin konuyla ilgili çalışmaları mevcut birikimleri ve tecrübeleriyle yürüttükleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 14: Değerler Eğitimi Öğretmen Yetiştirme Programının Bir Parçası Olmalı Mıdır?

	Sayı	Yüzde
Evet	30	100
Toplam	30	100

Tablo 14'e görüldüğü gibi, "değerler eğitimi öğretmen yetiştirmenin bir parçası olmalı mı?" sorusuna ankete katılan 30 öğretmenin tamamı "Evet" cevabını vermektedirler. Bu cevap, öğretmenlerin değerler eğitiminin öğretmen yetiştirme programlarının bir parçası olması gerektiği görüşünde birleştiklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 15: Sizce Toplumsal Değerlere Bağlılık Zayıflıyor Mu?

	Sayı	Yüzde
Evet	30	100
Toplam	30	100

Tablo 5'te okullarında yapılan değerler eğitimi çalışmalarına gönüllü olarak katılan öğretmenlerin, toplumsal değerlerin toplumdaki etkileriyle ilgili görüşlerini ölçmek için sorulan "toplumda değerlerin etkisi zayıflıyor mu?" sorusuna %100 oranında "Evet" zayıflıyor cevabını verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin tamamı, toplumsal değerlere bağlılığın zayıfladığı görüşünde birleşmektedirler.

Tablo 16: Değerler Eğitimiyle İlgili Gönüllü Çalışmalara Devam Edecek Misiniz?

Çalışmalara Devam Etme İsteği	Sayı	Yüzde
Evet	29	96.7
Hayır	1	3.3
Toplam	30	100

Bu tabloda, örnekleme yer alan öğretmenlerin %96'sı değerler eğitimiyle ilgili gönüllü çalışmalara katılmaya devam edeceğini belirtirken, %3'ü bu nitelikteki çalışmalara, önümüzdeki dönemde katılmayacağını dile getirmektedir.

Tablo 17: Değerler Eğitiminin Öğrencilerin Davranışlarının Olumlu Yönde Değişimine Katkısı Var mı?

Davranışların Değişme Durumu	Sayı	Yüzde
Var	28	93.4
Yok	2	6.6
Toplam	30	100

Tablo 17, ankete katılan değerler eğitimini gönüllü olarak yürüten öğretmenleri, değerler eğitiminin öğrencilerin davranışlarına olumlu etkisinin olup olmadığı bulgularına yer vermektedir. Öğretmenlerin %96'sı, değerler eğitiminin öğrencilerin davranışlarını olumlu etkilediğini, %6'sı ise bu nitelikteki çalışmaların öğrencilerin davranışlarına olumlu etkilerinin olmadığını belirtmektedirler.

Tablo 18: Değerler Eğitimi Çalışmalarına İl Yöneticilerinin Bakışı

İl Yöneticilerinin Bakışı	Sayı	Yüzde
Olumlu	29	96.7
Olumsuz	1	3.3
Toplam	30	100

Daha önce, okullarda yürütülen değerler eğitimi çalışmalarının kaynağı olarak da belirtilen genelgede, değerler eğitiminin ve bu konuyla ilgili çalışmaların bakanlık düzeyinde önemsendiği belirtilmişti. Tablo 18’de, Bingöl’de değerler eğitimi çalışmalarını gönüllü olarak yürüten öğretmenlere, Bingöl Milli Eğitim İl Müdürlüğü yöneticilerinin değerler eğitimine bakışları sorulmuştur. Ankete katılan öğretmenlerin %96’sı, il yöneticilerinin okullardaki değerler eğitimi çalışmalarına yaklaşımlarının olumlu, yalnızca %3’ü olumsuz olduğunu belirtmiştir.

Tablo 19: Değerler Eğitimi Çalışmalarına Okul Yöneticilerinin Bakışı

Okul Yöneticilerinin Bakışı	Sayı	Yüzde
Olumlu	24	80
Olumsuz	1	3.3
Nötr	5	16.7
Toplam	30	100

Değerler eğitimi çalışmalarının amacına uygun bir şekilde gerçekleştirilmesinde, bakanlık ve il yöneticileri kadar etkili olan diğer bir faktör ise okul yöneticilerinin bu yöndeki çalışmalara bakışıdır. Okul yöneticilerinin değerler eğitimi çalışmalarına bakışlarıyla ilgili veriler tablo 19’da yer almaktadır. Bu verilere göre, okul yöneticilerinin %80’in değerler eğitimine bakışı olumlu iken, %3’ün olumsuz, %5’in ise nötrdür.

Tablo 18 ve tablo 19’daki veriler birlikte ele alındığında, aralarında çok büyük farklılıklar olmasa da, değerler eğitime gösterilen ilginin bakanlıktan il yöneticilerine ve okul yöneticilerine doğru gidildikçe azaldığı görülmektedir. En önemli fark, okul yöneticilerinin değerler eğitimi çalışmalarına yaklaşımlarının %16 oranında nötr sonucunun ortaya çıkmış olmasıdır.

Tablo 20: Değerler Eğitimi Çalışmalarına Öğretmenlerin Bakışı

Öğretmenlerin Bakışı	Sayı	Yüzde
Olumlu	22	73.3
Olumsuz	3	10
Nötr	5	16.7
Toplam	30	100

Tablo 20’de, “Değerler eğitimi çalışmalarına öğretmenlerin bakışı nasıldır?” sorusuna verilen cevaplar bakanlığın, il ve okul yöneticilerinin bakışına oranla farklılık göstermektedir. Bu tablodaki sonuçlara göre, değerler eğitimi çalışmalarına bakışı olumlu olan öğretmenlerin oranı %73, olumsuz olanların oranı %10, nötr olanların oranı ise %16’dır.

Okullarda yürütülen bir etkinliğin sonucu üzerinde bakanlığın, il ve okul yöneticilerinin yanında öğretmenlerin yaklaşımı da etkili olmaktadır. Bu tablodaki sonuçlara göre, okullarda değerler eğitimi çalışmalarını gönüllü olarak yürüten öğretmenler, meslektaşlarının çalışmalarına bakışlarının %10 oranında olumsuz ve %16 oranında da nötr olduğunu belirtmektedirler. Bu da, meslektaş dayanışmasının %26 düzeyinde gerçekleşmediği fikrini akla getirmektedir.

Tablo 21: Değerler Eğitimine Öğrencilerin Tepkisi

Öğrencilerin Tepkisi	Sayı	Yüzde
Olumlu	24	80.2
Olumsuz	1	3.3
Nötr	5	16.5
Toplam	30	100

“Değerler eğitimi çalışmalarına öğrencilerin tepkisi nasıldır?” sorusuna %80’i olumlu, %3.3’ü olumsuz %16’sı nötr cevabını vermiştir. Bu oranlar, öğrencilerin okullarda yürütülen değerler eğitimi çalışmalarını büyük oranda benimsediklerini göstermektedir denilebilir.

Tablo 22: Değerler Eğitimi Çalışmalarına Velilerin Bakışı

Velilerin Bakışı	Sayı	Yüzde
Olumlu	18	60
Nötr	12	40
Toplam	30	100

Tablo 22'den, Bingöl'de değerler eğitimi çalışmalarını gönüllü olarak yürüten öğretmenlere göre, okullarda yürütülen değerler eğitimi çalışmalarını öğrenci velilerinin %60'nun olumlu bulduklarını anlaşılmaktadır. Öğretmenler, velilerin %40'nun bu yöndeki çalışmalara yaklaşımlarının nötr olduğu belirtmişlerdir. Bu tablodan, değerler eğitimi çalışmalarını olumsuz bulan velilerin olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Değerler eğitimi çalışmalarını olumlu bulan öğrencilerin oranının %80, buna karşılık değerler eğitimini olumlu bulan velilerin oranının %60 olması, başka bir ifadeyle, velilerin değerler eğitimi çalışmalarını öğrencilere oranla %20 daha az olumlu bulması ve velilerin değerler eğitimine yaklaşımlarının %40 oranında nötr olması dikkat çekicidir. Velilerin değerlere yönelik bu ilgisizliği, Türkiye'de eğitimin başarı endekslisi olmasıyla açıklanabilir. Buna göre, velisi için önemli olan öğrencinin başarılı olup olmadığı; değerlerle ilgili çalışmalar "olsa da olur olmasa da" şeklinde değerlendirdikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Son yıllarda uluslararası ve ulusal düzeyde değerler eğitimi, gönüllülük ve eğitimde öğretmenin önemi konularına vurgu yapılmaktadır. Sayıları ve nitelikleri gün geçtikçe artan bu konularla ilgili araştırmalarda, bireylerin ve toplumların hayatındaki işlevlerinin daha iyi anlaşıldığı ortaya konmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın da, eğitimin esaslarını belirleyen öğretim programların teorik ve uygulamalarında değerlere yer vermesi; yayınladığı genelgeyle il milli eğitim müdürlükleri koordinasyonunda tüm okullarda değerler eğitimi çalışmalarının yapılmasını istemesi, değerler eğitimi çalışmalarını önemseydiğini göstermektedir. Bu bağlamda, araştırma, 2011-2012 Eğitim Öğretim Yılında, Bingöl MEB İl Müdürlüğü'ne bağlı ortaöğretim okullarında değerler eğitimi çalışmalarına gönüllü olarak katılan öğretmenlerin profilini ortaya koymaya çalışmaktadır. Araştırmada; Bingöl'de değerler eğitimi çalışmalarına gönüllü katılan öğretmenlerin kişisel özellikleri, mesleki özellikleri, değerler eğitiminin öğretmenlik mesleğiyle ilgisi, değerler eğitimi konularındaki çalışmalarını takip edip etmedikleri, okulda yapılan değerler eğitimi çalışmalarına il e okul yöneticilerinin, öğretmen, veli ve öğrencilerin bakışı tespit

edilmiştir. Okullarda yürütülen değerler eğitimi çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülen bu araştırmada öne çıkan sonuçları şöyle sıralayabiliriz:

Değerler eğitimine gönüllü katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu 26-40 yaş arası (%73), evli (%80), çocuğu olan (%63) erkek (%93.3) öğretmenlerdir. Yarıısı eğitim fakültesi (%50) diğer yarıısı öğretmenliğe kaynaklık eden diğer bölümlerden mezun olan bu öğretmenlerin kahir ekseriyeti ilköğretim okullarında çalışan (%75), lisans mezunu (%80), bir ile on yıl arası öğretmenlik hizmeti (%80) olan, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (%33.3) ile Rehberlik ve Psikolojik (%20) öğretmenlerinin yarıısını oluşturduğu Bingöl doğumlu (%63) öğretmenlerdir.

Araştırma bulguları, değerler eğitimine gönüllü olarak atkılan öğretmenlerin, değerler eğitimiyle ilgili bir hizmete katılmadıkları (%83.3), konuyla ilgili materyalleri takip etmediklerini (%56.7), başka okullarda yapılan değerler eğitimi çalışma ve sonuçlarını izlemediklerini (%63.3) göstermektedir.

Bu çalışma kapsamında ortaya çıkan dikkat çekici sonuçlardan bir de öğretmenlerin tümünün, değerler eğitiminin öğretmen yetiştirme programının bir parçası olması gerektiği ve toplumda değerlere bağlılığın zayıfladığı konularında aynı fikirde olduklarının ortaya çıkmasıdır.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%96.7) çalışmaya devam edeceklerini, yapılan değerler eğitimi çalışmalarının öğrencilerin davranışları üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu (%93.4) belirtmektedirler.

Öğretmenlerin il ve okul yöneticileri ile öğretmen, öğrenci ve velilerin yürüttükleri değer eğitimi çalışmalarına yaklaşımlarının olumlu, olumsuz ve nötr seçeneklerinden hangisi olduğu sorularına verdikleri cevaplardan ortaya çıkan sonuçlarıdır. Değerler eğitimine olumlu yaklaşım il yöneticilerden (%96.7) okul yöneticilerine (%80) ve öğretmenlere (%73.3) doğru gidildikçe azalmaktadır. Velilerin ve öğrencilerin ilgisinin de farklı olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin bu çalışmalara ilgisi %80 oranında olumlu iken, veliler için bu oran %60 olarak saptanmıştır. Yalnız, burada dikkat çeken önemli bir nokta da velilerin bu çalışmalara karşı olumsuz tutumlarının tespit edilmemiş olmasına karşın nötr yaklaşımlarının %40 düzeyinde olmasıdır. Buna karşılık en yüksek olumsuz yaklaşım %10 düzeyinde öğretmenlerde gözlemlendiği, bu oranın il ve okul yöneticileriyle öğrencilerde eşit seviyede (%3.3) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Değerler eğitimi çalışmalarına nötr yaklaşımın MEB il yöneticilerinden ortaya çıkmadığı, okul yöneticilerinde (%16.7), öğretmenlerde (%16.7) ve öğrencilerde (%16.5) çok küçük farklılıklarla eşit seviyede olduğu saptanmıştır.

Ortaya çıkan bu sonuçlar bağlamında şu önerilerde bulunulabilir:

Okul yöneticileri ve öğretmenler değerlerin önemi ve eğitimi ile gönüllülük konularında çeşitli etkinliklerle bilgilendirilmelidir. Daha çok öğretmenin bu tür çalışmalara katılımı sağlanmalı, destekleri alınmalı; olumsuz veya nötr tavır içinde

olanların düşünceleri öğrenilmeli ve varsa kaygıları giderilmelidir. Çünkü öğrencilerin öğretilen/anlatılan değerleri benimsenmelerinde ve içselleştirilmelerinde etkili olan en önemli faktörlerden biri okul idarecilerinin ve öğretmenlerin ortak tavır içinde olmalarıdır.

Velilerin değerler eğitimine karşı olumlu veya nötr bir tavır içinde olmaları, öğrencileri söz konusu olduğunda başarı odaklı düşündükleri anlaşılmaktadır. Velilere, öğrencilerinin başarılı olmanın yanında belli değerlere sahip olmalarının önemi; bazı değerleri kanamamış, fakat başarısı yüksek bireylerin karşı karşıya kalabilecekleri riskler, yapılacak çeşitli etkinliklerle anlatılmalıdır. Bu sayede, değerlerin önemi konusunda okul veli işbirliği sağlanmış olur.

Öğretmenlerin “değerlere bağlılık zayıflıyor” tespitleri dikkate alınmalıdır. Değerlere bağlılığın zayıflamasının önüne geçilmesi için idareci, öğretmen, öğrenci ve velileri de içine alan daha geniş katılımlı çalışmalar yapılmalıdır.

Değerler eğitimi çalışmalarını gönüllü olarak yürüten öğretmenler için değerler eğitimiyle ilgili materyaller (kitap, dergi, poster, film vb.) ücretsiz olarak temin edilmelidir.

Değerler eğitimi çalışmalarını yürüten farklı okullardaki öğretmenlerin işbirliği yapmalarının, birbirlerinin çalışmalarından haberdar olmalarının ve elde ettikleri sonuçları paylaşmalarının önemi anlatılmalı ve bu yöndeki bilgi paylaşımı il yöneticileri tarafından koordine edilmelidir.

KAYNAKÇA

ACAR, H., “Sosyal Hizmet ve Gönüllülük Geçmişten Günümüze Sosyal Hizmet ve Gönüllülük İlişkisi”, Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011.

AYDIN, M., “Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği”, Değer Eğitimi Dergisi, Sayı 3, Yıl, 2003.

Birleşmiş Milletler 2011 Dünyada Gönüllülüğün Durumu Raporu/Küresel Refah İçin Evrensel Değerler

Eğitim ve Gençlik Dergisi/AB Eğitim ve Gençlik programları Merkezi Başkanlığı, Aralık 2011.

European Union, Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency (EAC-EA). (2010). Volunteering in the European Union [Final report submitted by GHK for the Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency (EAC-EA), Directorate General Education and Culture (DG EAC), 17 February 2010]. London, UK: GHK.

Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011.

HABECK, S., "Gönüllü Yönetimi: Almanya'daki Çeşitli Gönüllü Çalışmalara Bakış", Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011.

<http://www.egitimmezuat.com/index.php/201009091422/2010/lk-ders-201053-genelge.html>

http://www.undp.org.tr/publicationsDocuments/SWVR_TR.PDF

<http://www.worldvaluessurvey.org>

<http://www.wvsevadb.com/wvs/WVSanalize.jsp>

International Labour Organization (ILO). (2011). Manual on the measurement of volunteer work: Final approved prepublication version. Geneva, Switzerland: ILO.
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@stat/documents/publication/wcms_162119.pdf

İNSEL, A., Sivil Toplum STK'lar ve Gönüllülük, Yayına Hazırlayan: arzu Karamani, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları, No 5, 2004, s. 23. (İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve araştırma Birimi).
http://stk.bilgi.edu.tr/docs/insel_std_5.pdf

KADIOĞLU, A., "Gönüllülük ve Yurttaşlık Vatandaşlık ve Gönüllülük; Hükümetlere Bağımlılık mı, Etkin Vatandaşlık mı?", Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011.

KEYMEN, F., "Gönüllülük ve Yurttaşlık Türkiye'de Sivil Toplum ve Gönüllülük", Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011.

SCHWARTZ, S. H. (1994:3). "Are there universal aspects in the structure and contents of human values?", The Journal of Social Issues. 50 (4), 19-45

SEYYAR, A., Ahlak Terimleri (Ansiklopedik Sözlük), Beta Yayınları, İstanbul, 2003.

SEYYAR, A., Sosyal Hizmet Terimleri (Ansiklopedik 'Sosyal Çalışma' Sözlüğü), Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2010.

TÜİK ve Dernekler Dairesi Başkanlığı (DDB), 2008 ve Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM), 2009. A. İçduygu, vd., Türkiye'de Sivil Toplum: Bir Dönüm Noktası/CIVICUS Uluslar arası Sivil Toplum Endeksi Projesi (STEP) Türkiye Ülke Raporu II, TÜSEV Yayınları, Mart 2011.

Türkiye Eğitim Gönüllüleri (TEGV), Gönüllülük Araştırmaları, Sürdürülebilir Gönüllülük, Mart 2010.

- United Nations General Assembly (UNGA). (2002b). Recommendations on support for volunteering (A/RES/56/38) [Resolution adopted by the General Assembly at the fifty-sixth session – Agenda item108]. <http://www.worldvolunteerweb.org/fileadmin/docdb/pdf/2007/N0147881.pdf>. erişim tarihi: 11.11.2012.
- WINTER, P. A., NEWTON, R. A., KIRKPATRICK, R. L. (1998). The influence of work values on teacher selection decisions: The effects of principal values, teacher values, and principal-teacher value interactions. *Teacher –Teacher Education*, 14, 385-400.
- YAPICI, A., vd., “Öğretmen Adaylarının Değerler Yönelimleri, www.esosder.org, Güz-2012 Cilt:11 Sayı: 42 (129-151)
- YEĞEN, M., vd. Türkiye’de Gönüllü Kuruluşlarda Sivil Toplum Kültürü, <http://www.yasamadair.org/Adminjkl/1.pdf>,
- YEMİŞ, N., “Uluslararası Gönüllülük Sempozyumu”, Gönüllü Programı, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Gönüllü Programı, İstanbul 2011.